

[Faint, illegible handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

11
1.2
2.
3.
4.
5.
6.

1764.

1. Adelphi, Joannes Franzolt: De infanticidio notis sectione
legali deprehensio.
2. Eisenhart, Joannes Fridericus; Ord. jur. ... Decanus: Caroli
Antonii Keuffel ... solennia inauguralia ... in
diebus simul de successione ex mortuis pauca disse-
rit.
3. Eisenhart, Dr. Fridericus: Ord. jur. ... Decanus: Francisci
Christiani Richard ... solennia inauguralia in diebus
simulque de natura et installe communionis bonorum
inter conjuges tacite instae ... disserit.
4. Eisenhart, Joannes Fridericus: De jure publico populi
Romani ad l. l. 52 D. De j. et. f.
5. Eisenhart, Joannes Fridericus: De pactis dotalibus ob
supervenientiam liberorum hanc tollendis.
6. Hentschius, Dr. Theobaldus: Memoriam Fr. Theobaldi Hent-
schii ... prorector et senatus civitatis et posteriori sibi
commendat

1765

1. Keuffel, Carolus Antonius: De jure privato populi Romani.

1766.

1. Fickius, Alb. Phil: De fidei quodam mactatione Messiceni et in illum inique praetensio S. R. I. imperii jure
2. Keuffel, Carolus Antonius: De statu res Romanae sub principatu.
3. Keuffel, Carolus Antonius: De jure publico orbis Romani sub libertate.
4. Peltke, Carolus Hieronymus: Legum quarundam lectio nem male a criticis depravatam restituit et defendit.

1767.

1. Hommerichius, Joannes Christophorus: Memoriam ... Romae dictam ... pro rector et senatus ... circum haec et poete ... et tibi committunt.

1767.

2. Krüffel, Carolus Antonius: *Historia auctoritatis prudentum apud Romanos. Sect. I., praedlectionibus semestris aestivi . . . praemissa.*
3. Krüffel, Carolus Antonius: *Historia auctoritatis prudentum apud Romanos. Sect. II., praedlectionibus semestris aestivi . . . praemissa.*
4. Kluczel, Sergius Simon: *De ratione, quam inter se habeat in demonstrationibus mathematicis methodus synthetica et analytica disserit et lectiones . . . indicit.*

1768.

1. Frickius, Albertus Philippus: *P. jurisprudentis per genium principis.*
- 2^{ae}: Frickius, Alb. Phil.: *De numeribus ob diem natalem Mariabolitis. 2 Exempl.*
3. Krüffel, Carolus Antonius: *Historia auctoritatis prudentum apud Romanos. Sect. III., praedlectionibus semestris aestivi . . . praemissa.*

4. Kenffel, Carolus Antonius : Historia auloni-
satis prudentum apud Romanos. Sed. IV, pe-
lectionibus semestri hiberni . . . praemissa.

DISPUTATIO IURIDICA
DE
IVRE PUBLICO
ORBIS ROMANI
SUB LIBERTATE

QUAM
ILLVSTRIS IVRECONSULTORVM ORDINIS
CONSENSV
PRAESIDE
D. CAROLO ANTONIO KEVFFEL

IN IVLEO MAIORI
A. D. XXII MARTII MDCCLXVI
PVLICE DEFENDET

ANASTASIVS SIGISMVNDVS CVNO
BRVNSVICENSIS
LL. CVLTOR ATQVE SOCIET. TEVT. DVC.
COLLEGA ORDINARIVS.

HELMSTADII
TYPIS VIDVAE B. PAVL. DIET. SCHNORRII,
ACAD. TYPOGR.

9, 246. 10
233
1766, 3

LIBRARIUS PUBLICUS
ORBIS ROMANI
SVE LIBERTATE
D. ANTONIO KEVFFER
ANASTASII SIGISMUNDVS CVM
HOC LIBRO

DISPUTATIO IVRIDICA
DE
IVRE PVBLICO
ORBIS ROMANI
SVB LIBERTATE.

PROOEMIUM.

Ex duabus iuris Romani positionibus alteram, quae ius publicum spectat, illustrare aggressus sum disputatione inaugurali *de iure publico populi Romani ad L. 1. §. 2. D. de I. et I.* eaque delmeau formam regiminis, quam populus Romanus sub libertate, imperii civilis exercendi causa, voluntate sua sibi constituerat.

A

Habet

Habet etiam subiectio, quae imperio respondet, varias quasi formas, siquidem subiecti alii alio iure vtuntur, aliis atque aliis legibus et conditionibus reguntur. Iura illa, quibus vel populus aliquis vniuersus, vel partes populi ordinesue ciuim fruuntur, pactis quaesita aut legibus sancita, faciunt partem iuris publici positui, apud populum recepti, et explicationem eius ingrediuntur. Auctore *Vlp. in l. c. ius publicum Romanorum* est, quod ad statum rei Romanae spectat, ideoque ambitu suo comprehendit, vt doceantur iura populorum, qui intra fines orbis Romani fuerunt, vt conditionis in qua fuerunt, diuersitas explicetur, vt potestas in illos exerceri solita declaretur. Ad haec vero paullo explicatius tradenda eo libentius appello animum, quod et ad telam femel orsam vterius pertexendam pertinent, quodque *historia, et prudentia iuris publici, et antiquitatis iter*, vt cum *cic. de Orat. I, 60.* loquar, plurimum adiuuant et ornant iurisprudentiam, cuius cultorem me profiteor. Iuuabit in antecessum historice delineare, quibus institutis vastum illud orbis terrarum imperium a populo Romano quaesitum et consolidatum est.

* * *

CAP. I.

CAP. I.

DE

MAGNITVDINE ROMANA.

§. I.

SINGVLARE est elogium, quo apud scriptores hone-^{Romani} statur populus Romanus, quod princeps populus ap-^{princeps} pellatur. Ita scribit LIV. in praefat. *Iuuabit rerum gesta-*^{populus.}
rum memoriae principis terrarum populi consuluisse. Et
 FLO. in prooem. Lib. I, 3. *Nonnihil, ut spero, ad admira-*
tionem principis populi collaturus. Idem elogium occurrit
 apud CIC. pro Planc. c. 4. *Est haec conditio liberorum popu-*
lorum, praecipueque huius principis populi, et omnium gen-
tium domini ac victoris. Eminere potest populus aliquis
 supra alios virtutibus intellectualibus et moralibus, for-
 ma ipsius reipublicae, potentia, rerum gestarum gloria,
 et qui sunt modi alii. Omnibus illis populus Romanus
 aliis gentibus fuit superior. Florebat olim Graecia do-
 ctrina, plurimis artibus, etiam imperio et bellica laude.
 Comparans Romanos cum Graecis CIC. *Tusc. Qu. I, c. 1*
dicit: Meum iudicium semper fuit, omnia nostros aut inue-
nisse per se sapientius quam Graecos, aut accepta ab illis fe-
cisse meliora, quae quidem digna statuissem in quibus elabo-
rarent. De virtutibus moralibus dicit *ibid.* *Quae tanta*
grauitas, quae tanta constantia, magnitudo animi, probi-
tas, fides, quae tam excellens in omni genere virtus in vllis
fuit, ut sit cum maioribus nostris comparanda? Forma
 reipublicae erat talis, vt ciuium animos ad amorem pa-
 triae, ad virtutes politicas et negotiosas disponeret, do-
 minatum excluderet, potestates varias prudenter tempe-
 raret, et magnitudini Romanae, quam admiramur, ve-
 lifica-

lificaret. Genus reipublicae ex triplici mixtum, optimum iudicauit CICERO, ita scribens: *Status esse optime constitutam rempublicam, quae ex tribus generibus illis, regali, optimatum et populari confusa modice.* vid. *fragm. ex lib. II, de Rep.* Potentia Romana erat tanta, ut orbem terrarum complexa videretur. Gloriam rerum gestarum loquuntur omnes historiae. De vrbs ipsius nobilissimo adspectu dicit Tityrus apud VIRGIL. *Ecl. I, v. 20. sqq.*

*Vrbem, quam dicunt Romam, Meliboeae, putauit
Stultus ego huic nostrae similem - - - - -
Verum haec tantum alias inter caput extulit vrbes,
Quantum lenta solent inter viburna cupressi.*

§. II.

Maiestas
senatus
Romani.

SVMMVM populi Romani, populorumque et gentium omnium ac regum consilium erat senatus, CIC. *pro domo c. 28.* de quo porro dicit *pro Sext. c. 65.* maiores consilium senatus reipublicae proposuisse sempiternum; senatum reipublicae custodem, praesidem, propugnatorem collocasse. Aditus in illum summum ordinem, ciuium industriae et virtuti patebat, et singulis lustris ab aliterutro censore senatus lustrabatur, ut si quis ordine amplissimo indignus esset, moueretur senatu. Cyneas cum ad senatum Romanum legatus a Pyrrho missus esset, et reuersus interrogaretur, quomodo sibi placuisset senatus, respondit: sibi senatum istum visum fuisse consensum regum. Huc alludens LIV. IX, 17. dicit: *Senatum qui ex regibus constare dixit, vnus veram speciem Romani senatus cepit.* Auctoritas senatus, vti magna erat in omnibus negotiis, quae ad reipublicae administrationem spectabant, ita se inprimis explicabat in rebus
extra

extra urbem providendum erat. Si qua in Italia contro-
uerſa dirimenda, vel ciuitas obiurganda, ſi cui auxili-
um ferendum erat, de his omnibus ſenatus ſtatuēbat:
eodemque modo ſi qua extra Italiam ad aliquos legatio
erat mittenda, aut ad aliquid decidendum, aut ad foe-
dus faciendum, aut cohortandum, aut ad imperandum,
aut poſtremo ad res repetendum, aut ad bellum indi-
cendum, haec ſenatus curabat. Praeterea quid de lega-
tis exterarum gentium agendum, quid eis responden-
dum eſſet decernebat. vid. SIGON. de A. I. C. R. L. 2.
c. 2. Senatus legatis dati plura exempla vna ſerie occur-
runt apud LIV. XXXVII, 49 ſqq. ex quo etiam, prolatis
iſtis SCtis, facile probari poſſet, quanta fuerit auctori-
tas ſenatus in cauſſis nationum exterarum, ſed non libet
ſectari tantam prolixitatem.

§. III.

DOCUMENTVM luculentiffimum magnitudinis Ro- Magnitudo
manae eſt ipſe orbis Romanus, vaſto terrarum ambitu de orbis
per Europam, Aſiam et Africam diffuſus, et ex genti- Rom.
bus, coelo non magis quam indole animorum, inſtitu-
tis, moribus inter ſe diſtantibus, compoſitus. Fieri non
poterat, nec vnquam tentatum eſt a Romanis, vt tot
gentes in vnā ſocietatem ciuilem cogerent, et adſtri-
ctiori imperio ſubiicerent, ſed ſatis habebant eas eatenus
ſecum coniunctas habere, vt earum opibus atque auxiliis
vti poſſent ad oppugnandum eos, qui contra potentiam
Romanam inſurgere, eamue labefactare audent. Iudic-
ioſe obſeruat MONTESQV. de cauſſis magnit. et decem.
Rom. c. 6. imperium Romanum proprie non fuiſſe mo-
narchiam aut rempublicam, ſed corpus ex omnibus po-
pulis orbis terrarum coalitum, cuius caput Roma eſſet.
Gradus, per quos ad imperium orbis ſibi aſſerendum
aſcendit populus Romanus, diſtinguit FLORVS prooem.

L. 1. in infantiam, adolescentiam et iuuentam, siue robustam maturitatem. Infantia sub regibus fuit, prope CCL per annos, quibus circum ipsam matrem suam cum finitimis luctatus est. Inde adolescentia per ducentos annos patet, quibus Italiam subegit. Domita Italia vere robustus et iuuenis, et par orbi terrarum esse coepit. Itaque, qui prope D annis domi luctatus est, adeo difficile fuerat dare Italiae caput, ducentis annis qui sequuntur, Africam, Europam, Asiam, totum denique orbem terrarum bellis victoriisque peragrauit. *1D. prooem. L. 2.* Sic itaque Roma facta est caput mundi, arx omnium gentium, et gloriari audebat *c1c. de provin. Consul. c. 12.* *Nulla gens est, quae non aut ita subacta sit, ut vix existet: aut ita domita ut quiescat: aut ita pacata, ut victoria nostra imperioque laetetur.* Quibus vero mediis hoc fastidium attigerit, curatius paullo indagare iuuabit.

§. IV.

Armis
quaesita.

¶ CVM Romulus subito e conspectu ablatu esset, et patrum manibus discerptus crederetur, quidam Proculus Iulius praec se ferebat, Romulum coelo delapsu, sibi que obuium factum mandasse: *Abi, nuncia Romanis, coelestes ita velle, ut mea Roma caput orbis terrarum sit. Proinde rem militarem colant, sciantque et ita posteris tradant, nullas opes humanas armis Romanis resistere posse.* *LIV. I. 16.* Hoc siue creditum sit, siue minus, instar legis fundamentalis obseruatum est in republica Romana, ut semper essent in armis. Templum Iani Quirini, cuius valuae belli tempore patebant, per septingentos annos vsque ad Caesarem Augustum bis tantum clausum fuisse narratur. Resultabant ex ipsa constitutione reipublicae nutrimenta quaedam continuorum bellorum. Intestinum in ciuitate inter patres plebemque flagrabat odium, plebs libertatem tueri, patres eam euertere studebant. *Vf*

Vt igitur plebis consilia turbarent, distinebant eam continuis bellis. Plebs non magnopere recusabat, intelligebat enim tutiorem libertatem esse in bello quam in pace, inter hostes quam inter ciues, LIV. II, 23. praeterea praeda ex hostibus acta locupletabatur, et agri quoque hostibus adempti, militibus assignabantur, vel plebs in eos deducebatur. Ex principio belli assidui sequebatur etiam, vt pacem non facerent nisi victoriam reportassent. vid. pluribus MONTESQV. *l. cit. c. 1.* vbi etiam honorem triumphii refert inter causas ad pugnam incitantes.

§. V.

ASSIDVE bellaturis necesse erat, vt exercitus semper in promptu essent, iidemque ad labores belli tolerandos hostesque vincendos essent exercitatissimi. Exercitus in promptu Ad utrumque egregie se comparauerant. Exercitus Romanus conficiebatur e legionibus et auxiliis. In legione pugnabant ciues Romani: auxilia erant copiae sociorum. Quae de his notanda sunt, fere vno contextu docet LIV. III, 22. *Hernici et Latini iussi milites dare ex foedere, duaeque partes sociorum in exercitu, tertia ciuium fuit.* - *Fabius non permistam vnam sociorum ciuiumque, sed trium populorum tres separatim acies circa vallum hostium instruxit, ipse erat medius cum legionibus Romanis.* Nec tamen Romani auxiliis sociorum. sed suis nitentur viribus. De defectione post cladem Cannensem dicit Scipio apud eundem XXVIII, 44. *deserti ab sociis, viribus nostris, milite Romano stetimus.* Vires illae antiquis temporibus maiores, quam sequiore aeuo fuerunt. Latinis imperata auxilia denegantibus, senatus censerebat, *ciuili standum exercitu esse, quando socialis coetus desereret.* Decem legiones scriptae dicuntur, quaternum millium et ducentorum peditum, equitumque trecentorum, quod postquam narrauit LIV. VII, 25 addit: *quem nunc nouum*

nouum exercitum, si qua externa vis ingruat, hae vires populi Romani, quas vix terrarum capit orbis, contractae in unum haud facile efficiant. Omnia Romanorum instituta non ad vitae ciuilibus tranquillitatem, sed ad gloriam et imperii amplificationem introducta, eaque speciatim instituta militaria fuisse, vt post maximos caesos exercitus, semper maiores ex tribubus, coloniis, focis in hostem educi potuerint, eleganter ostendit FORSTNER. *Not. Polit. ad Tacit. Annal. IV, 4.* et hanc statuit praecipuam magnitudinis Romanae causam fuisse.

§. VI.

Disciplina
militaris.

TOTA disciplina militaris eo comparata erat, vt milites ad operas praestandas, et rigores bellicos perferendos indurarent. Appius Claudius apud LIV. *V, 6* monebat, ad disciplinam militiae plurimum interesse, infuscere militem Rom. pati taedium, et quamuis serae spei exitum exspectare, et, si non sit aestate perfectum bellum, hyemem operiri, nec sicut aestiuas aues statim autumno tecta ac recessum circumspicere: aspere enim in patres inuecti erant tribuni plebis, quod in obsidione Veterum hybernacula etiam, res noua militi Romano, aedificari coepta erant. Pars disciplinae militaris erant exercitia militaria, quae erant vel Oneris, vel Operis, vel Armorum. De exercitiis oneris scribit CIC. *Tusc. Qu. II, 16,* qui labor, quantus agminis? ferre plus dimidiati mensis cibaria: ferre si quid ad usum velint: ferre vallum. nam scutum, gladium, galeam, in onere nostri milites non plus numerant, quam bumeros, lacertos, manus. Ad exercitium armorum pertinet quod addit: *Quid exercitatio legionum? quid ille cursus, concursus, clamor, quanti laboris est?* nam saepe quinque horis viginti millia passuum confecisse leguntur, et ter singulis mensibus educebantur,

VI

vt militari gradu incederent. Carthagine noua a Scipione capta, paucos dies quibus, morari ibi statuerat, exercendis copiis absumsit. *Primo die legiones in armis quatuor millium spatio decurrerunt: secundo die arma curare et tergere ante tentoria iussit: tertio die sudibus inter se in modum iustae pugnae concurrerunt, praepilatisque missilibus iaculati sunt: quarto die quies data - - - Hunc ordinem laboris quietisque, quoad Carthagine morati sunt, seruauerunt.* LIV. *XXVI, 51.* Exercitia operis non minus stupenda fuerunt in uallis sternendis, fossis ducendis, castris muniendis, nam castra munita, portum ad omnes casus exercitus ducebant esse, unde ad pugnam exirent, quo iactati tempestate pugnae, receptum haberent. LIV. *XLIV, 39.* Plura uid. apud MONTESQV. *de caus. Magnit. R. c. 2.* Leges militares exemplis illustrat VAL. MAX. *L. 2. c. 7.*

§. VII.

DVM foris exercitus Romani rem strenue agebant, et Arcana populos armis subigebant, senatus domi intendebat arcana dominationis, quibus magnitudo Romana firmaretur et amplificationetur. Dicuntur arcana dominationis stilo Taciti media, quibus imperantes utuntur ad auctoritatem et securitatem suam stabiliendam et conseruandam. Omnis agendi ratio senatus in componendis negotiis externis eo comparata erat, vt res Romana ubique terrarum esset superior. Efficiebant hoc non solum decretis illis publicis, quibus pro re nata de conditione populorum statuebant, exhauriendo illos variis oneribus, atterendo vires eorum, opem ferendo aliis ad opprimendum alios, vt dein utrique dictis audientes essent, sed strenue curabant etiam legati a senatu missi, ira se gerendo, vt principis terrarum populi auctoritate se munitos ostenderent. Popilius ad Antiochum legatus missus, regi dextram porigenti, tabellas scriptum habentes tradebat, atque omnium primum id legere iubebat.

B

bebat. Illis perlectis, cum se consideraturum adhibitis amicis quid faciendum sibi esset dixisset, Popilius virga quam in manu gerebat, circumscribebat regem, ac, *priusquam hoc circulo excedas, inquit, redde responsum senatui quod referam. Obsupectus tam violento imperio, parumper cum haesitasset: faciam, inquit, quod censet senatus.* LIV. XLV, 12. Cum Aetoli fidei populi Romani se permisissent, et Acilius Consul postularer, ut quidam sine mora sibi dederentur, Phaneas, princeps legationis Aetolorum dicebat: *certum habeo te imprudentia labi, qui nobis imperes quae moris Graecorum non sunt.* Ad haec Consul: *Nec bercule inquit, magnopere nunc curo, quid Aetoli satis ex more Graecorum factum esse censiant, dum ego more Romano imperium babeam in deditos.* Minanti porro, se vinciri iusturum ni prope esset quod imperaret, legati dicebant: *scire facienda esse quae imperentur.* LIV. XXXVI, 28. Arcana dominationis a Romanis usurpata ad imperium in gentes sibi afferendum, acute inuestigauit MONTESQV. *de Causs. Magnit. et Decrem. Rom. c. 6.* illisque prolixè expositis, notanter addit, non fuisse technas quasi fortuitas, quibus pro re nata vterentur, sed regulas constantes, quas continue sequerentur. Mihi sufficet potiora quaedam illustrasse.

§. VIII:

Debellando super-
bos.

APPETEBAT populus Rom. principatum inter gentes, hinc aequo animo ferre non poterat aemulos imperii. Erat in conspectu Italiae Sicilia, insula opulentissima. Affectabat eam ut Romanus, ita Poenus, et eodem tempore vterque votis et viribus imperium orbis agitabat. FLOR. II, 2, 3. Inde tria bella cum Poenis, non aliter quam cum excidio Carthaginis finienda. Ab Africa procedebat imperium in Europam: implorantibus

bus enim Athenis auxilium Romanorum contra Philippi Macedonis iniurias, placebat senatui opem tantis ferre supplicibus, et gestis tribus bellis cum Philippo, Perseo et Pseudo Philippo, Macedonia seruitute multabatur. Macedones statim excipiebat Antiochus M. rex Syriae, viris, opibus, armis potens, concitatus ab Annibale, hostem populo Rom. toto orbe quaerente. Illi victricibus armis terra marique superato, pax ea conditione dabatur, vt Europa abstineret, Asiaque omni, quae cis Taurum montem est decederet, sicque imperium Rom. ab Europa in Asiam protendebatur. Victoriã ab Antiocho reportatã, eam esse dicebant legati eius, quae Romanos dominos orbis terrarum faceret, apud L. IV. XXXVII, 45. Aetoli quod valde infesti fuerant Romanis, duriter ab eis tractati sunt. Principes Aetolorum tres et quadraginta, Romam deducti, et in latomias coniecti sunt. L. IV. XXXVII, 3. Eorum legati, cum permittre arbitrium de se populo Rom. nollent, egredi templo iussi sunt, et conclamatum prope ab vniuerso. senatu est: *perdomandos feroces animos esse. l. c. cap. 49.*

§. IX.

si quos bello victos non penitus sibi subiiciebant, Inciden- vt populus esse desinerent, vires tamen eorum atque do- neres opes ita atterere studebant, vt ad bella gerenda fierent uos. inepti. Ne nunc commemorem tributa, in multos annos imponi solita, Carthaginensibus in pace secundae conditiones dicebantur: vt naues rostratas praeter decem triremes traderent, elephantosque quos haberent domitos, neque domarent alios. L. IV. XXX, 37. Philippo Macedoni: vt naues omnes rectas traderet; ne plus quingentis armatorum haberet, neue elephantum vllum. L. IV. XXXIII, 16. Regi Antiocho: vt elephantos traderet omnes, neque alios pararet; traderet et naues longas,

gas, armamentaue earum, neue plures quam decem naues actuarias haberet. Eidem adimebatur ius milites mercede conducendi ex iis gentibus, quae sub ditioe populi Rom. essent, ne voluntarios quidem recipiendi. *id. XXXVIII, 38.* Macedonibus: vt neque connubium, neque commercium agrorum aut aedificiorum cuiquam extra fines regionis suae esset, ipsaque Macedonia in quatuor regiones diuidebatur. *id. XLV, 29.* Gentic, Illyriorum rege in potestatem redacto, in tres partes Illyrium diuidebatur. *l. c. cap. 26.*

§. X.

Redden-
do ob-
noxios.

DOCET porro *LIV. II. cc.* Carthaginenses, Philippum et Antiochum reges, eo adactos, vt intuitu iuris belli Romanis obnoxii viuerent. Carthaginensibus in pace secunda lex scribebatur: bellum neue in Africa, neue extra Africam iniussu populi Rom. gererent. Philippo: bellum extra Macedoniae fines ne iuiussu senatus gereret. Antiocho: belli gerendi ius ipsi ne esset cum iis, qui insulas colerent, neue in Europam transeundi. Europa enim, iudice *FLOR. II, 8, 7.* iam dubio procul iure ad Romanos pertinebat. Chalcidensibus certum erat nullam societatem pacisci nisi ex auctoritate Romanorum. *LIV. XXXV, 46.* Aethioli eosdem genti Aethiolorum hostes et amicos, quos populus Rom. censuisset, iudicabant. *l. c. cap. 50.* Sors communis populorum orbis Romani fuit, quam de Rhodiis annotauit *SEXT. RVF. Breviar. c. 10.* Rhodus et insulae primum liberae agebant; postea in consuetudinem parendi, Romanis clementer prouocantibus peruenerunt.

§. XI.

Ambien-
do patro-
ni,

ERGA gentes externas ita agendum censebant Romani, vt in libertate gentes quae essent, tutam eam sibi per-

perpetuamque sub tutela populi Rom. esse; et quae sub ciniua
 regibus viuerent, mitiores eos iustioresque respectu po- orbis.
 puli Rom. habere se intelligerent, quod decretum a se-
 natu legimus apud L. IV. *XLV*, 18. Hinc ad se confugi-
 entes benigne accipiebant, et multos in partes suas tra-
 hebant. Inaudiuerat Iudas Maccabaeus de Romanis, eos
 lubenter gentes exteras in tutelam recipere, et praestare
 fidem, missisque legatis statim impetrabat, vt Iudaei in
 foedus et amicitiam reciperentur. *I. Maccab. VIII.* Fuit
 quondam tempus, quo *regum, populorum, nationum*
portus erat et refugium senatus: magistratus autem impe-
 ratoresque Romani prouincias et socios aequitate et fide
 defendere studebant. *Itaque illud patrocinium orbis ter-*
rae verius, quam imperium poterat nominari. *cic. de Off.*
II, 8. Hoc patrocinium ita gentibus exteris imperie-
 bant, vt querelas, quas forte aduersus alias haberent,
 audirent, et de illis cognoscerent. Ad disceptandum
 inter Philippum et Eumenem reges, Thessalorumque
 ciuitates legati mittebantur, et mandabatur vt ab Aeno
 et Maronea praesidia deducerentur, maritimaque omnis
 Thraciae ora, a Philippo et Macedonibus liberaretur.
L. IV. XXXIX, 33. Orto bello inter Prusiam et Eume-
 nem *missi a senatu legati sunt, qui utrumque regem in pa-*
cem cogerent. *IUSTIN. XXXII, 4, 8.* Patrocinium hoc
 mirifice praedicabant Graeci, cum Isthmiis omnes Grae-
 ciae ciuitates, quae sub ditione Philippi regis fuerant li-
 berae pronuntiatuae essent: *Essè aliquam in terris gentem,*
quae sua impensa, suo labore ac periculo bella gerat pro liber-
tate aliorum; nec hoc finitimis, aut propinquae ciuitatis ho-
minibus, aut terris continenti unctis praesiet; maria traii-
ciat, ne quod toto orbe terrarum inuisum imperium sit, et
vbique ius, fas, lex potentissima sit. *L. IV. XXXIII, 19.*

§. XII.

Obligando beneficiis.

AMICOS populi Rom. fideles et officiosos demereri studebant beneficiis in ipsos collatis. In bello contra Antiochum Romanis auxilio fuerat Eumenes, rex Pergamenus, donatus ideo omnibus Asiae ciuitatibus cis Taurum montem, quas Antiochus tenerat. *liv. XXXVIII, 39.* Beneficium in patrem collatum largissime reddebat Attalus filius, moriens enim, populum Rom. regni Pergameni heredem scribebat. Dicit quidem *evtrop. IV, 8, 6.* Attalum, fratrem Eumenis, heredem populum Rom. reliquisse, sed verius *flor. II, 20, 2.* Attalus, rex Pergamenorum, regis Eumenis filius, socii quondam commilitonisque nostri, testamentum reliquit: *Populus Romanus bonorum meorum heres esto.* Nicomedes, rex Bithyniae, regno a Mithridate pulsus, cum supplex Roman venisset, decernebatur in senatu, vt in regnum restitueretur. *ivstin. XXXVIII, 3, 4.* Is quoque testamento populum Rom. faciebat heredem. *evtrop. VI, 5, 1.* et sic Bithynia in prouinciae formam redigebatur. Omitto Aegyptium, Cyrenas, aliaque regna, suprema regum voluntate populo Rom. relicta, per quae magnitudo imperii insignia incrementa cepit. Capta Carthagine noua, Scipio obfides *uniuersos bonum animum habere iussit; venisse eos in populi Romani potestatem, qui beneficio quam metu obligare homines malit, exterarumque gentes fide ac societate iunctas habere, quam tristi subiectas seruitio.* *liv. XXXVI, 49.*

§. XIII.

Non cedendo malis.

NECESSÉ erat Romanis, principatum inter gentes appetentibus, vt virtutibus quibusdam, aut certe simulacris virtutum se redderent conspicuos, quibus tantum opus perficerent, tantumque decus sibi conciliarent. *Necess-*

Necesse eis erat, quod et factum esse dicit *cic. pro Flacco c. 12.* in imperio atque in publica dignitate omnia ad gloriam splendoremque reuocare, nomini Romano auctoritatem inter gentes conciliare, iustitiam praese ferre, malis non cedere, laboribus non frangi, moderationem adhibere, fortitudine et intrepiditate excellere. *Mos erat*, inquit *liv. XLII, 62, in aduersis vultum secundae fortunae gerere, moderari animos in secundis*, et haec pertinacia Romanorum ignavis moris, miraculo erat. Galli Senones, exercitu Romano ad Alkiam fuso, cum urbem infesti peterent, iuuentus militaris, senatusque robor in Capitolium conscendebat, *ut ex loco munito Deos hominesque et Romanum nomen defenderent.* *liv. V, 39.* Cum in vrbe ipsa caedibus et flammis ita grassarentur, ut nullum esset tempus, quod a nouae semper cladis alicuius spectaculo cessaret, *nihil tamen tot operati atque obruti malis, flexerunt animos l. c. cap. 42.* Alie tempore, cum eximia corporis magnitudine Gallus, quantum maxima voce posset exclamaret: *Quem nunc Roma fortissimum virum habet, procedat agendum ad pugnam!* T. Manlius se hitebat, ostensurus, se ex ea familia ortum, quae Gallorum agmen ex rupe Tarpeia deiecit. Annibal, cum ad moenia vrbs armatus federet, forte ager, in quo castra habebat, vendebatur, nihil ob id deminuto pretio. Quod ipsi adeo superbum et insolens videbatur, ut extemplo vocato praecone, tabernas argentarias, quae circa forum Romanum tunc essent, iusserit venire *id. XXVI, u.*

§. XIV.

MEDIA iniusta quibus imperantes vtuntur ad com-Flagitia
moda sua augenda, dicuntur flagitia dominationis, et domina-
ab his sibi non temperauerunt Romani, nec cordatiorum tionis.
repre-

reprehensiones effugere potuerunt. Aricini atque Ardeates de ambiguo agro cum saepe bello certassent, multis inuicem cladibus fessi, iudicem populum Rom. capiebant. P. Scaptius de plebe, magno natu, insinuabat populo, agrum de quo ambigeretur, iure belli publicum populi Rom. factum. Frustra vociferabantur consules et patres, pessimum facinus peggiore exemplo fore, si iudices in suam rem litem verterent. Plus valebat cupiditas: vocatae tribus iudicabant, agrum publicum populi Rom. esse. Turpe hoc iudicium pronunciat LIV. III, 71. victoriam honestam ex hostibus partam deformans. Similis solertia fuit Q. Fabii Labeonis, qui arbiter Nolanis et Neapolitanis de finibus agri a senatu datus, cum vtrisque persuasisset vt regredi quam progredi mallent, idque fecissent, agrum in medio relictum populo Rom. adiudicauit. Decipere hoc quidem, non iudicare est, inquit CIC. *de Offic. I, 10.* Maior iniustitia committebatur confiscando insulam Cyprum. Regebat eam Ptolemaeus rex foederatus, sed tanta erat penuria aerarii Romani, et tam ingens fama opum Cypriarum, vt lege lata per P. Clodium, tribunum pl. Cyprus confiscari iuberetur. Ius eius insulae auarium magis, quam iustus sumus assecuti inquit SEXT. RUF. c. 13. Ptolemaeum quidem omnibus morum vitiis eam contumeliam meritum dicit VELL. PAT. II, 45. idem tamen Porcii Catonis, Cyprias opes Romam aduehenti, integritatem laudari nefas esse iudicat. Aethioli nimis potentes Romanis videbantur, hinc quaesita causa belli, de qua vid. IVSTIN. XXXIV, 1. Aethioli caput Corinthus, (facinus indignum!) ante pressa est, quam in numerum certorum hostium referretur. FLOR. II, 16. Aduersus Numantinos, arma deponere nolentes, mittebatur Scipio, Carthaginis incendiis ad excidia urbium imbutus. Non temere, si fateri licet, vilius causa belli iniustior. ID. II, 18. En

18. En maculas, quae infederunt in populi Romani nomine!

§. XV.

SYSTEMA regiminis est determinatio regularum, Systema quas rector ciuitatis sequi constituit in administratione negotiorum publicorum, tam respectu exterorum, quam respectu perfectionis internae ciuitatis stabiliendae et amplificandae. Interest salutis publicae regimen ciuitatis esse systematicum, et omnia aptissime connecti ad felicitatem populi promouendam: quae, quia pro diuerso statu populorum et terrarum aliis aliisque mediis est procuranda, vel procurari imperantibus videtur, oriuntur diuersa systemata regiminis, alia sapienter electa, alia pro libidine arrepta. Systemata politica maxime nobilitata, recenset Perill. Baro de BIELEFELD in *Instit. Polit. P. 2. c. 4, §. 16 sqq.* Systema quod Romani inde ab initio constanter et vno tenore secuti sunt, non fuit vt omnia occuparent, et orbem terrarum vno summo imperio continerent, satis enim illis erat Latinos habere socios, reliquos Italos foederibus sibi adstrictos: postea etiam extra Italiam multis populis concedebant vt essent liberi et immunes, et foedera ita pangere solebant, vt foederati maiestatem populi Rom. comiter conseruarent. Per haec, aliaque adducor vt statuum, satis recte dici a Cic. *pro Flacco c. 12.* eam magnitudinem animorum in maioribus fuisse, vt in imperio atque in publica dignitate omnia ad gloriam splendoremque reuocarent, adeoque Romanos praerogatiua principis populi superbire voluisse, vnde systema illorum appello Systema principatus. Hanc sententiam confirmari arbitror per ea, quae de prudentia Romanorum commentatus est MONTESQV. de *caussis Magnit. et decem. Rom. Cap. 6.*

C A P. II.

D E

IVRE PVBLICO ORBIS ROMANI
SVB LIBERTATE.

§. I.

Diuisio
populo-
rum.

TRACTATIO de iure publico Orbis Romani postulat, ut explicentur iura atque obligationes populorum et ciuitatum, quae intra fines imperii Rom. fuerunt; et quia diuersi generis fuisse noscuntur, a diuisione in species, quae virisque subiectae fuerunt, ordiendum videtur. Monet SPANH. *in Orb Rom. Exercit II, c. 10*, populos orbis Romani distingui solitos in populos liberos, regna et prouincias. Tuetur hanc diuisionem auctoritate CIC. *in Verr. III, 89* dicentis: *Lugent omnes prouinciae, queruntur omnes liberi populi, regna denique iam omnia de nostris cupiditatibus et iniuriis exposulant.* Sufficere poterat oratori pro scopo proposito haec enumeratio, sed inde non euincitur eam esse completam. Addit ipse alibi speciem quartam, *pro Deiot c. 10* dicens: *Cuius tanti furoris fuit omnes reges, omnes liberos populos, omnes socios omnes prouincias - - contra se unum excitare.* Memorantur praeterea foederati populi Romani, ita ut a sociis discernendi videantur. Et ut in re nota ambagibus non utar, constabat orbis Romanus Italia et ditionibus extra Italiam. Respectu iurium Italia diuidebatur in Latium, Italiam, et prouinciam Galliae. Extra Italiam erant populi liberi, reges, socii, foederati, prouinciae, quibus pro statu rerum, vel meritis in populum Rom. ius diuersimode praescriptum erat.

§. II.

§. II.

TAM intra Italiam quam extra eandem a populis Diuifio fecernendae sunt ciuitates siue oppida, non enim fingulae ciuitates in Italia, perinde ac populi, ius aut Latii, aut Italicum aut prouinciae Galliae sunt adeptae, sed peculiariibus nominibus sunt appellatae, et constitutionem iuris sibi propriam habuerunt. Quosdam recenset c. 10. pro Sext. c. 14. Nullum erat Italiae municipium, nulla colonia, nulla praefectura. Et similiter Philipp. II, 24. Horum flagitiorum iste vestigiis omnia municipia, praefecturas, colonias, totam denique Italiam impressit. Omittit oppida foederata, quia post ciuitatem iam adeptam, in numerum municipiorum relata erant, de quo infra pluribus exponendum. Similiter quae in prouinciis erant ciuitates, non omnes ad formulam prouinciae adactae sunt, sed quaedam pro meritis suis libertate aut immunitate donatae, et in amicitiam receptae sunt. Ex dictis apparet, si ea, de quibus nunc porro praecipendum erit, ordine et distincte tradere propositum est, id rectius fieri non posse, quam si diuersa iurium subiecta per sectiones distribuuntur. Dicam igitur separatim de iure populorum, prouinciarum et ciuitatum, tandemque quanam per ciuitatis Romanae largitionem mutatio acciderit, commonstrabo.

IUS POPVLORVM.

§. III.

ROMA, in Latio condita, finitimos habebat Albanos, Ius Latii. Rutilos, Volscos, Aequos, Hernicos, aliosque Latii incolas, bellis quae cum Romanis gesserunt nobilitatos. Ex foederibus tandem cum illis initis constitutum est Ius Latii, commodius eis iuribus, quae aliis populis concessa

cessa sunt, confanguineos enim Romanorum se dicebant Latini, et concessisse ut Roma caput Latio esset. LIV. VIII, 4. Ius Latii socios nomenque Latinum duorum iurium Quiritium reddebat participes, iuris sacrorum et iuris suffragiorum. Communio sacrorum rursus duplex erat, sacrorum Dianae et feriarum Latinarum. Sacra Dianae communia introducebat Seruius Tullius, Deos confociatos mire laudando, sicque perpellendo ut Romae sanum Dianae populi Latini cum populo Rom. facerent. LIV. I, 45. Ferae Latinae ex instituto Tarquinii Superbi coniunctim cum XLVII Latii populis in monte Albano celebrabantur, in honorem Iouis Latialis, cui taurus immolabatur, ex qua communi victima singulis populis pars sua dabatur. Ad ius suffragii quod attinet, id ita datum Latinis videtur, ut non nisi ad leges iubendas et iudicia facienda vocarentur, nec tribum certam haberent in qua suffragia ferrent, et ne ea ferrent, ex vrbe exire iuberi possent. In iudicio M. Postumii sitella allata est, ut sortirentur ubi Latini suffragium ferrent. LIV. XXV, 3. Ut ex vrbe exire iuberentur Latini, perraro accidisse, sed nihil acerbius ferre solitos esse, memorat CIC. pro Sext. c. 13. Audebant aliquando Latini a Romanis postulare, ut alter Consul ex Latio crearetur, senatus pars aequa ex vtraque gente esset. Sed ad hanc vocem adeo excandescit T. Manlius Consul, ut gladio cinctum in senatum venturum se esse palam diceret, et quemcumque in curia Latinum videret, sua manu interenturum. LIV. VIII, 5. Ad bina illa iura additum, ut, qui apud Latinos magistratum gessisset, ei per Latium ciuitas Romana pateret. PLIN. Panegy. c. 37, ibique Gesnerus. Ceterum Latini suis utebantur magistratibus suisque legibus, nisi fundi facti essent, militabant cum Romanis tanquam focii, tributa et vectigalia pendebant, adeo ut eos stipendiarios appellet LIV. VIII, 8.

§. IV.

PROPRIE sic dicta Italia in multas regiones multosque populos descripta erat, eamque intra ducentos annos subegisse Romanos, dicit FLOR. *proem. 1, 6.* Multa bella cum Italis gesta, multa foedera cum eis percussa, ex quibus tandem ius vnum manauit, quod, quia plerique Italici in eo conuenerunt, ius Italicum est appellatum. Capita iuris Italici sigillatim vt recenseantur, silentibus prisca aenalibus, hoc tempore non esse postulandum, dicit SIGON. *de A. I. Ital. 1, 21.* Deterius fuit Latinitate, non habuerunt Itali ius suffragii, nec per magistratus gestos ipsis aditus ad ciuitatem Rom. patuit. Militarunt Romanis et tributa eis persoluerunt; quod enim Augustus Imp. Italiae immunitatem a tributo capitis et soli concessit, idque ius Italiae, item iuris Italici auxilium dici sicut, non pertinet ad tempora reipublicae liberae. Illud vero ab hoc loco non plane alienum videtur, respectu fundorum in solo Italico ius ita esse constitutum, vt dominium diuideretur in Quiritarium et Bonitarium, et res in mancipi et nec mancipi. Ita enim v. l. p. *Fragm. Tit. XIX. §. 1. Omnes res aut mancipi sunt, aut nec mancipi. Mancipi res sunt praedia in Italico solo, tam rustica, qualis est fundus, quam urbana, qualis domus. Item iura praediorum rusticorum, velut via, iter, actus et aqueductus. Item serui et quadrupedes, quae dorso collouae domantur, velut boues, muli, equi, asini: ceterae res nec mancipi sunt.* Res mancipi vocabantur quae erant in mancipio, h. e. in dominio non qualicumque, sed proprio iure ciuium Romanorum, siue ex iure Quiritium, hinc dicebatur ius Quiritarium. Non poterant abalienari nisi per solennitates, vt nexu, aut in iure cessione. Nexu appellabatur mancipationis solennitas, quia per eam res mancipi ex nexu prioris domini in nexum accipientis transibant, et solennitas ista praestabat dominum Quiritari-

tarium a periculo litis vacuum. Nec mancipi res erant in bonis, quod dicebatur dominium Bonitarium, earumque periculum erat penes emtorem, nisi stipulatione de euictione cautum esset. De hac diuisione rerum et dominiorum vid. inprimis FR. CAR. CONRADI *de veris mancipi et nec mancipi rerum differentiis.*

§. V.

Ius Gal-
liae.

TERTIVM Italorum genus fuere Galli Cisalpini, in multas nationes distributi, et aliis aliisque bellis ad societatem Romanorum traducti, quo facto vna omnium prouincia facta, eaque vno nomine citerior ac togata Gallia appellata, quia mores Romanos cum vsu togae Romanae accepit. Iniquioribus quam reliqua Italia foederibus in amicitiam suscepta, et tertio quodam iuris genere est affecta, quod et Latinorum et Italicorum iure deterius fuit. Administrata enim est instar prouinciae, et in hoc tantum caeteris prouinciis praestitit, quod Galli in auxiliis militarunt, cum reliquorum prouincialium auxilia, nisi quid forte extra ordinem acciderit, non sint accepta. Desumpti haec ex SIGON. *de A. I. I. L. 1, c. 26.* Quod vero Galliae administrandae ratio a prouinciae formula petita est, factum esse videtur, quod Gallos feroces et nomini Romano infestos cognouerant, ideoque vt quiescerent, magistratui Rom. subiiciendos censerent. Nam et ipsa Italia grauioris alicuius belli caussa praetoribus aut proconsulibus decreta legitur, quod et Punico. et Marfico bello, et post bellis saepe ciuilibus factum est. *1D. l. c. cap. 21.*

§. VI.

Populi-
liberi.

POPVLOS extra Italiam deuictos in prouinciae formam redigere solebant Romani, praeficiendo illis magistratus Romanos, et adimendo ius patrium: quod, si
non

non facerent, restituendo victos in statum pristinum, libertatem eis dare dicebantur. Erant itaque populi liberi ad Romani potius iuris consuetudinem, quam ad veritatis rationem, quibus victis ius suarum legum, magistratus patrii, et agrorum suorum concesserant. Post Perlen debellatum res Macedonicas ita componebant Romani: *Omnium primum liberos esse iubere Macedonas, habentes vrbes easdem agrosque, utentes legibus suis, annuos creantes magistratus.* LIV. XLV, 29. Cicero proconsul in Asia, in edicto suo provinciali multa secutus erat ScEUOLAE: in iis illud, *in quo sibi libertatem censent Graeci datam, vt Graeci inter se disceptent suis legibus.* ad *Attic.* VI, 1. Quando itaque ICTUS Proculus in L. 7, §. 1 D. de Capt. et postlim. dicit: *Liber populus est is, qui nullius alterius populi potestati est subiectus*, illud intelligendum secundum consuetudinem Romanorum, vt non excludat omnem potestatem exigendi quasdam praestationes, sed eam quae exferebatur ademptione iuris patrii, et institutione magistratus Romani. Quod vero ab eodem additur: *At sunt apud nos rei ex ciuitatibus foederatis, et in eos damnatos animaduertimus*, accipiendum puto de oppidis foederatis, de quibus in sequentibus dicitur, vt proinde opus non sit operosa eiusmodi conciliatione, qualem instituit GROTIUS, de I. B. ac. P. I, 3, 21, nec distinctione temporum, quam adhibuit PUFENDORF, de I. N. et G. VIII, 9, 4. Pars libertatis erat immunitas a praesidiis Romanorum. L. Anicius pro tribunali pronuncians, S. P. Q. R. Illyrios esse liberos iubere, adiciebat: *praesidia ex omnibus oppidis, arcibus et castellis sese deducturum.* LIV, XLV, 26.

§. VII.

QUI beneficio populi Rom. sinebantur esse liberi, Erant in illis ita dabatur libertas vt essent in fide. Opponebantur fide P. R. inter

inter se, esse in fide et esse in ditione. Samnites a Romanis ius belli aduersus Sidicinos petebant, quoniam hi *nec in fide populi Romani, nec in ditione essent.* LIV. VIII, 1. Fides denotabat idem, quod in iure feudali fidelitas, nempe promittitudinem promouendi commoda, et auerendi damna, quod etiam indicat FLOR. III, 1. 2. dicens: regnum Numidiae *in fide et clientela* Romanorum fuisse. Hinc non obstante libertate, a populis liberis tributa, com meatus et hospitia etiam militaria quandoque exigebantur. Macedonas iubebant liberos esse, sed *tributum dimidium eius, quod pependissent regibus pendere populo Rom.* LIV. XLV, 29. Graeciam placere liberam esse, semper prae se ferebant Romani, attamen legati Atheniensium exponebant, *frumenti sibi centum millia imperata, ne desent officio consecisse, et alia quae imperarentur praestare paratos esse.* Chalcidensibus querentibus se in relictis hyeme pariter atque aestate nauales socios habere, respondebatur: *Sociorum naualium neminem praeter magistrum in hospitium deduci aequum censere senatum.* LIV. XLIII, 6. regulariter enim populi liberi immunes erant ab hospitium militum. Ex dictis intelligimus, quid sibi velit CIC. pro Balb. c. 8. dicens: *De nostra republica, de nostro imperio, de nostris bellis, de victoria, de salute, fundos populos fieri noluerunt.*

§. VIII.

Populi
immu-
nes.

BENEFICIO libertatis addebatur interdum ob merita singularia beneficium immunitatis a tributis, idque si obtinere debebat, speciatim promulgabatur. Philippo rege, Macedonibusque deuictis, senatus Rom. omnes Graecos, qui sub ditione Philippi fuerant, *liberos, immunes, suis legibus esse iubebat.* LIV. XXXIII, 18, Graeciae enim, ob antiquam gentis gloriam, libenter honorem deferebant Romani, eamque benignius habebant. Concessi

cessi et conseruari huius beneficii fructum ferebant, vt Graeci in fide Romanorum constantius manerent. Sudentibus Aetolis amicitiam cum Antiocho, quod is liberandae Graeciae causa in Europam traiecisset, respondebat vnus e Chalcedonensium principibus: nullam ciuitatem se in Graecia nosse, quae aut praesidium habeat, aut stipendium Romanis pendat. LIV. XXXV, 46. Bello cum Antiocho confecto, decem legati qui Roma venerant, ciuitatum cognitiss caussis, aliam aliarum fecerunt conditionem. Quae stipendiariae regi Antiocho fuerant, et cum populo Romano susserant, iis immunitatem dederunt. Nominatim praeterea Colophonis, qui in Notio habitant, et Cymeis et Mileis immunitatem concesserunt. Clazomenis super immunitatem et Drynufam insulam dono dederunt. LIV. XXXVIII, 39. Rege Illyriorum Gentio in potestatem redacto, S. P. Q. R. Illyrios esse liberos iubebat: non solum liberos, sed etiam immunes fore Isenses et Taulantios, quod incolumi Gentio ad Romanos defecissent. Daorfeis quoque immunitatem dare, quod relicto Carauantio, cum armis ad Romanos transfecissent. LIV. XLV, 26.

§. IX.

REGES in orbe Romano non alia conditione sine-Reges. bantur esse, quam vt in fide et clientela populi Rom. essent. Hieroni Syracusano, classem cum comiteatu Romanis submittentem, responsum dabatur a senatu: Virum bonum egregiumque socium Hieronem esse, atque vno tenore, ex quo in amicitiam populi Romani venerit, fidem coluisse, ac rem Romanam omni tempore ac loco munifice adiuuasse. LIV. XXII, 38. Ingruente bello aduersus Perfeum, Romani auxilia a Masnissa rege Numidarum, ceterisque sociis omnibus acciuerunt, et Eumeni, regi Bityniae denunciatum, vt bellum summis viribus iuuaret. IUSTIN. XXXIII, 1, 2. Antiochus, Syriae rex, per legatum excusabat, quod stipendia

D

pendia

pendia serius quoad diem praestaret, addens: imperaret sibi populus Romanus, quae bono fidelique socio regi essent imperanda, se nullo usquam cessaturum officio. LIV. XLII, 6. Eiusdem legati alio tempore referebant: regem baud secus quam Deorum imperio legatorum Romaeorum iussis paruisse. Responsum ab senatu est: Antiochum recte atque ordine fecisse, quod legatis paruisset. ID. XLV, 13. Regem Deiotarum excusaturus Cicero, quod ex partibus Pompeii contra Caesarem steterit, dicit pro Deiot. c. 5. Venit euocatus; ut is, qui senatui parere didicisset. Animum Romanorum erga reges ita describit Mithridates apud IUSTIN. XXXVIII, 6, 1 et 7. Non delicta regum illos, sed vires ac maiestatem insequi: neque in se uno, sed in aliis quoque omnibus hac semper arte grassatos. Hanc illos regibus omnibus legem odiorum dixisse.

§. X.

Socii et
foederati.

SOCII qui dicebantur, non erant diuersum a reliquis populorum genus, sed hoc titulo honorabantur, qui bene de Romanis meriti erant. Syphacis filio, Verminae, petenti ut rex, sociusque et amicus ab senatu appellaretur, respondebatur: pacem illi prius petendam a populo Romano esse, quam ut rex, sociusque et amicus appellatur: nominis eius honorem pro magnis erga se regum meritis dare populum Romanum consuesse. LIV. XXXI, 11. Ex hoc loco planius discimus quinam speciatim dicti sint socii, quam ex eis quae tradit SPANH. Orb. Rom. Exer. II, c. 10, p. 205 sq. Quo loco quando porro dicitur, foederatos proprie appellatos, qui non bello victi, sed viro ac pari iure et conditione se ad rempublicam Romanam adiungere, hocque nomen postea ad alios esse extensum: et deinceps pag. 209 generali foederatorum vel sociorum etiam appellatione liberas ciuitates, liberosue populos contineri, non praetermittendum arbitror, liberos

beros et foederatos rectius distingui. Ita sane c. i. c. *pro Balb. c. 8.* Cum aliquid populus Rom. iussit, id si est eiusmodi, vt quibusdam populis *sive foederatis sive liberis* permittendum esse videatur. Et iterum *cap. ii. Commune est liberorum populorum, non proprium foederatorum.* Sic etiam Proculus in *L. 7, pr. D. de Capt. et posilim. Non dubito quin foederati et liberi nobis externi sint.* Licebit eos sic distinguere: Cum foederatis societas et amicitia ic̄to foedere contracta erat; cum liberis tantum, non intercedebat foedus.

§. XI.

INTER tria genera foederum, quae distinguit Me-Dediticū, nippus, Antiochi legatus, apud LIV. XXXIV, 56, primo loco ponit illud, *vbi omnia ei qui armis plus posset, dedita essent.* Senatus Romanus negabat deditionem esse foedus, respondens legatis Samnitium: Campanos *non foedere, sed per deditionem in fidem venisse.* ID. VIII, 2. Ad hanc necessitatem se redactos videbant, cum frustra a Romanis petiissent, vt se contra vim atque iniuriam Samnitium tuerentur. Tunc enim, vt Romani certe sua defenderent, princeps legationis Campanorum ira deditionem faciebat: *Itaque populum Campanum, urbem Capuam, agros, delubra Deum, diuina humanaque omnia, in vestram patres conscripti, populi que Romani ditionem dedimus: quicquid deinde patiemur, dediticii vestri passuri.* Effectus deditionis erat, vt agrum urbemque factam populi Romani statuerent, et feciales ad res repetendas mitterent, bellum solenni more indicentes, quia non redderentur. LIV. VII, 31 seq.

§. XII.

FOEDERA ab antiquis temporibus ita pangere sta-De maietuerant Romani, vt in illis res Romana esset superior, et ^{state con-} hinc ^{seruanda,}

hinc paulatim foederibus lex adscribi coepit: vt foederati maiestatem populi Rom. comiter conseruarent. Docet c. 1. c. pro Balb. c. 16 in foedere Gaditano legem hanc adiunctam fuisse, eamque sic interpretatur: verbum conseruandi imperantis esse, non precantis; illumque populum in superiori conditione causaque poni, cuius maiestas foederis sanctione defenditur. Comiter significat benigne et non grauate, et alterius maiestatem conseruare, interprete GROT. de I. B. ac P. I, 3, 21, 1, est, tum operam dare vt eius imperium in tuto sit, tum vt dignitas, quae maiestatis nomine significatur, ei constet. Conditions pacis cum Aetolis sic concipiebantur: Imperium maiestatemque P. R. gens Aetolorum conseruato sine dolo malo. Quod dolus malus abesse iubetur, exprobrat Aetolis perfidiam non semel commissam. Quamuis autem non erat in omnibus foederibus, vt foederati maiestatem P. R. comiter conseruarent, satis tamen euicit SPANH. in Orb. Rom. Exerc. II, c. 10 foedera a Romanis ita inita esse cum exteris nationibus vel regibus, vt conditionem haberent, superiorem agnoscendi populum Romanum, maxime vbi creuit res Romana, illiusque populi reuerentia ac metu paulatim vicini, et procul etiam positae nationes regesque tenerentur. l. c. pag. 210.

IVS PROVINCIARVM.

§. XIII.

Origo
provin-
ciarum.

NOVAM populos deuictos in potestate habendi rationem instruebant Romani, postquam extra Italiam progressi, Siciliam occupauerant. Populis intra Italiam libertatem suarum legum suorumque magistratum non eripuerant, agros nunc omnes, nunc pro parte ademerant, eosque vel in publicum reipublicae patrimonium rede-

redecorant, vel militibus aut inopi plebi diuiserant, percepturi inde reditus quosdam, quibus aerarium locupletarent. Extra Italiam cum arma victorica circumferre coepissent, instituta pristina inuertebant. Populos deuictos legibus suis, ac magistratibus ius dicentibus spoliabant, agros vero relinquebant sub certo et annuo vectigali. Hoc facientes, regionem in provinciae formam redigere dicebantur, et primum huius rei exemplum dederunt Sicilia in potestatem redacta, de qua dicit *cic. in Verr. 1, 2. Omnium nationum exterarum princeps Sicilia se ad amicitiam fidemque populi Rom. applicuit: prima omnium, id quod ornamentum imperii est, provincia est appellata: prima docuit maiores nostros quam praeclarum esset exteris gentibus imperare.* Causae ob quas provincias instituerunt, videntur fuisse, vt gentes exteris moribus et institutis populi Rom. assuescerent, easque adstrictius sibi subiectas haberent.

§. XIV.

PROVINCIA erat regio, quae aut armis deuicta, ^{Formula} aut quocunque modo in potestatem adducta, magistratui ^{provin-} Romano administranda subiiciebatur. Saepe de eiusdem ^{ciae.} regionis ciuitatibus, pro meritis earum diuersimode statuiebatur, vt aliae fierent liberae et immunes, aliae stipendiariae. *Ciuitatum cognitis causis, decem legati aliam aliarum fecerunt conditionem. LIV. XXXVIII, 39.* Si quibus ius suarum legum et magistratuum adimebatur, in provinciae formam redigi dicebantur, et ius quod accipiebant, dicebatur *formula provinciae*. Haec non vbique erat eadem. *Inter Siciliam ceterasque provincias, inquit cic. in Verr. III, 6, in agrorum vectigalium ratione hoc interest, quod caeteris aut impositum vectigal est certum, quod stipendiarium dicitur, - - aut censoria locatio constituta est - - Siciliae ciuitates sic in amicitiam fidemque recepimus,*

ut eodem iure essent, quo fuissent. Iudicia quoque aliter constituta fuisse in Sicilia quam in aliis prouinciis, docet 1D. in Ferr. II, 13. Siculi hoc iure sunt, ut, quod ciuis cum ciue agat, domi certet suis legibus: quod Siculus cum Siculo non eiusdem ciuitatis, ut de eo praetor iudices ex P. Rupili decreto, quod is de decem legatorum sententia statuit, quam legem illi Rupiliam vocant, sortiatur. vid. et reliqua.

§. XV.

Magistra-
tus pro-
uinciales

MAGISTRATVS in prouincias duo mittebantur, Praefes et Quaestor: ille, ut ius diceret, et rem bellicam, vbi opus esset, administraret; hic, ut rem pecuniariam curaret. Inter vtrosque ea debebat esse coniunctio, quae liberorum necessitudini proxima esset. CIC. ad Fam. XIII, 10. Praefides ex primitiuo instituto erant Praetores, quorum etiam numerus amplius est; quod orbis Romanus prouinciis auctus erat. Si vero bellum gerendum erat, quia id ab initio inter munia consularia fuerat, loco praetoris consul ibat in prouinciam. C. Mummi, praetori creato, euenerat Sardinia, sed ea propter belli magnitudinem prouincia consularis facta. Gracchus eam sortitur. LIV. XLI, 8. Inualuit postea, ut etiam consules post gestum in vrbe consulatum in prouincias irent, et lege Sempronia C. Gracchi sancitum, ut prouinciae consulares quotannis ante comitia consularia decernerentur a senatu. CIC. Orat. de prouinc. Conf. Et SALLVST. bell. Iugurth. c. 28. Lege Sempronia prouincia futuris consulibus, Numidia atque Italia decretae. Prouincias a senatu decretas aut comparabant inter se, aut fortiebantur. Vti vero Proconsules, ita etiam Propraetores dicti sunt, non eodem semper significato: nam promiscue sic appellabantur, et qui ex consulatu ac praetura prorogatum habebant imperium, et qui ex alterutro prouincias sortiti erant,

erant, et qui privati cum imperio consulari aut praetorio prouincias a populo aut a senatu acceperant. SIGON. *de A. I. Prou. L. 2, c. 1, p. 139.* Antequam praesides in prouinciam ibant, decernebatur a senatu latitudo prouinciae, magnitudo exercitus, stipendium in milites, viaticum, siue sumtus itineris, comitatus, atque hoc decreto ornari prouincia dicebatur. Comitatus comprehendebat multos adiutores et ministros, sed libera adhuc republica ab eo aberant feminae.

§. XVI.

POTESTAS praesidum complectebatur iurisdictionem et imperium militare: illi vacabant hieme, huic discabant aestatem. Hinc CIC. *ad Attic. V, 14.* *Erat mihi in animo recta proficisci ad exercitum: aestiuos menses reliquos rei militari dare, hibernos iurisdictioni.* Audiebant autem querelas vel pro tribunali, in accessu populari, vel domi et in cubiculo. Constare inter omnes, scribit CIC. *ad Quint. frat. I, 1, nullius inopiam ac solitudinem, non modo illo populari accessu ac tribunali, sed ne domo quidem ac cubiculo esse exclusam.* Ut aditus essent faciliores edicebatur forum, interdum per singulas ciuitates, interdum ita, ut ad eundem locum plures conuocarentur. De se ipso scribit CIC. *ad Attic. V, 2, foro quod egi ex Idib. Febr. Laodiceae ad Cal. Maias, omnium dioecesium praeter Ciliciae, mirabilia quaedam effecimus.* Ius reddebatur prouincialibus partim ex formula prouinciae, partim ex legibus in vrbe latis, pr. *I. de Atil. tut.* inprimis vero ex edicto, quod ad exemplum praetorum vrbanorum proponebant prouinciam ingressi, ut sciretur quomodo ius dicturi essent. Constabat illud capitibus partim tralatitiis, partim nouis. Edicto quod Cicero in Ciliciam iturus Romae composuerat, addebat quae publicani rogauerant, ut ex Appii edicto totidem verbis transferret in suum.

In

In capite quod pertinebat ad minuendos sumtus ciuitatum, erant quaedam noua, salutaria ciuitatibus. *ad Fam. III, 8.* De criminibus iidem cognoscebant ex legibus, quae Romae de quoque crimine latae erant. Imperium continebat totius rei militaris gubernationem in prouincia. Plura desiderantibus satisfaciet SIGON. *de A. I. P. L. II.*

§. XVII.

Munia
quaestoris.

QUAESTORES prouinciarum praesidi dignitate erant proximi, potestatem a populo accipiebant, eius enim suffragiis eligebantur, et dein sortiebantur quinam in urbe manerent, quinam vero in prouincias, et in quam quisque irer. Non semper eodem tempore cum praesidibus in prouinciam ibant, et ab his, sine successore decedentibus, praeponebantur prouinciae. Testis horum omnium sit Cicero. Laetatur ille *ad Fam. II, 19*, quaestorem sibi obtigisse C. Coelium. Sperat eam sortem eo iucundiorum sibi fore, si ad eam necessitudinem quam fors tribuisset, consuetudo quoque accederet. Postea, cum nihil de aduentu scriberetur, verebatur ne ante quam Coelius in prouinciam venisset, ipse de prouincia discederet. De eodem scribit *II, 15.* *Ego de prouincia decedens, quaestorem Coelium praeposui prouinciae. Puerum inquires? at quaestorem, at omnium fere exemplo, neque erat superiore honore ullus quem praescicerem.* Munus quaestoris erat pecuniam publicam curare, quae aut ex aerario deprompta, in vsus prouinciae expendenda, aut a prouincia exacta in aerarium esset referenda. De rationum referendo iure vetere, et recentiore per legem Iuliam introducto, ut apud duas ciuitates prouinciae rationes relinquerentur, et totidem verbis referrentur ad aerarium, praecipua hauriri possunt ex CIC. *ad Fam. V, 20.*

§. XVIII.

§. XVIII.

QVI ex provinciis populo Rom. obueniebant redi- Vectiga-
tus et emolumenta, dicebantur vectigalia, et compre- lia pro-
hendebant Decumas, Scripturam, Portoria, aliaque. uincia-
Quia agri, quos Romani intra Italiam possidebant, non rum.
sufficiebant alendae tantae hominum multitudini, ita in-
stituebant, vt Siciliae, Sardiniae, Africae, Hispaniae,
Asiae, provinciis factis, vectigal imponerent, quod per-
petuo annonam Vrbi suppeditaret. Exigebatur illud ad
modum fructuum, et erat pars decima fructuum, vnde
Decumarum appellatio. Non soluebatur pecunia sed
frumento, illiusque summa in tabulis publicis scribeba-
tur, secundum quas idem modus Romae reddi debebat.
Exigente necessitate imperabatur *frumentum decumanum*,
eiusdem quantitatis, cuius primae decumae fuissent, et
frumentum imperatum, quod ciuitatibus aequaliter distri-
buebatur. Pro vtroque pretium a senatu constitutum
soluebatur: c. c. in *Verr. III, 70*. Exigebantur etiam in-
terdum decumae vini, olei et frugum minutarum. 10. in
Verr. III, 7. Licebat porro praesidibus frumentum in *cel-
lam* sumere ad alendam familiam. Cumque more inua-
luisset vt pecunia aestimaretur, *frumentum aestimatum* di-
ctum est. Denique frumentum quod *honorarium* dicitur,
praesidibus honoris exhibendi, et beneuolentiae captan-
dae causa videtur oblatum. Plura dabit P. BURMANN.
de Vectig. P. R. c. 2. De scriptura et portoriis praecipua
iam adduxi in *Dissert. de Iure Publ. P. R. c. 9. §. 14sq.*

IUS CIVITATVM.

§. XIX.

CIVITATES aliquae peculiaria habebant iura, per sus mu-
quae cum populo Rom. colligabantur, diuersa a iure re- nicipio-
E rum.

gionis in qua sitae erant, ideoque genera illarum speciatim lustranda. Agmen ducant Municipia, quorum ea erat conditio, ut suas leges, suos magistratus, suamque rempublicam haberent, essent tamen ciues Romani, munerisque honorarii cum populo Rom. participes. GELL. XVI, 13. Singulare quid erat quod suis legibus vterentur, et tamen essent ciues Romani, nam quibus ciuitas dabatur, illi amittebant ius suarum legum. Patet hoc ex eo quod scribit LIV. IX, 43, *Hernicorum tribus populis, Alatinis, Verulano, Ferentinis, quia maluerunt quam ciuitatem, suae leges redditae: et paullo post c. 45 negant Aequi, Hernicos factos esse Romanos quod suas leges Romanae ciuitati praeoptauerint.* Cum lege Julia ciuitas est sociis et Latinis data, magna contentio Heraclensium et Neapolitanorum fuit, cum magna pars in iis ciuitatibus foederis sui libertatem ciuitati anteferet. CIC. pro Balb. c. 8. Qui itaque iure suo non utebantur, non erant municipes, hinc diligenter monet GELL. XVI, 13 municipes nullis aliis necessitatibus, neque vlla populi Rom. lege fuisse adstrictos, nisi in quam populus eorum fundus factus esset, et merito SPANH. in O. R. Exerc. I, c. 12, p. 68 reuocat sententiam Sigonii statuentis, municipia suffragio ornata, suis legibus spoliata esse. Alterum ius municipum laudat GELL. l. c. quod muneris cum populo Rom. honorarii participes fuerunt, quod significare videtur, eos ad honores Romae gerendos admissos esse. Municipium Tusculanum vocat CIC. pro Planc. c. 8 antiquissimum, ex quo plurimae familiae sunt consulares, quot et reliquis municipiis omnibus non sunt, et nominatim appellat M. Catonem, T. Coruncanium, Fabios. De municipio Aricino dicit Pbilip. III, 6. *Hinc Voconiae, hinc Scatiniae leges: hinc multae sellae curules.* Hanc etiam ob causam Cicero censebat municipibus duas esse patrias, vnam naturae, alteram ciuitatis, quae

rum posteriorem caritate praestare necesse ducebat *de Leg. II, 2.*

§. XX.

NEQVE tamen omnia municipia iure suffragii et ho-
norum ornata fuerunt, sed vt bene obseruauit SPANH. Differen-
tia muni-
cipio-
rum.
in O. R. Exercit. I, c. 11, p. 65, vrbi viciniora ferme fue-
runt, ac inde suburbana Latii municipia, quibus data
primum cum iure suffragii ciuitas. Quanti antiquitas et
vicinitas municipiorum interfuerit ad honores Romae con-
sequendos ostendit *cic. c. 8. pro Planc.* dicens: *Hic est e prae-
fectura Atinati, non tam prisca, non tam honorata non tam
suburbana.* Primi municipes sine suffragii iure Caerites sunt
facti. *GELL. XVI, 13,* distabant enim longius ab vrbe, in
Etruria siti. Sic et alios legimus dudum fuisse munici-
pes, sed ius suffragii ex longo satis interuallo consecu-
tos. *De Formianis Fundanisque municipibus et Arpinati-
bus C. Val. Tappus trib. pl. promulgauit, vt iis suffragii la-
tio, nam ante sine suffragio habuerant ciuitatem, esset. Ro-
gatio perlata est, vt in Aemilia tribu Formiani et Fundani;
in Cornelia Arpinates feruent. LIV. XXXVIII, 36.* Accidit
hoc interiectis centum et quindecim annis, notante
SPANH. *l. c. p. 41.* De tribus municipum generibus, quae
Festus satis perplexe descripsit, vid. *ID. c. 12, p. 70 sq.*
Paullatim enim municipes abusive dicti, qui proprie non
erant. *L. 1. D. ad Municip.* Municipia per Italiam con-
stitutata recenset SIGON. *de A. I. It. L. II, c. 9.* postea et-
iam per prouincias disseminata sunt.

§. XXI.

COLONIAE ex aduerso iura institutaque omnia po-
puli Romani, nihil sui arbitrii habebant, earumque con-
ditio erat obnoxia. *GELL. XVI, 13.* Leges accipiebant a
curatoribus coloniae deducendae, qui nunc triumui-
nunc

nunc quinqueviri, nunc plures creabantur, quique et agros diuidebant, et legibus praescriptis coloniam ordinabant. Regendae reipublicae coloniarum praeerant senatus et magistratus. Senatores in coloniis decuriones vocabantur, eorumque ea erat dignatio, ut non omnes sine discrimine admitterentur. Discimus e CIC. *ad Fam. VI, 18*, dubitatum esse, an, qui aliquando praeconium fecissent, decuriones fieri possent? Rescripsit, in lege esse, eos qui facerent praeconium, vetari esse in decurionibus: qui fecissent non vetari. Magistratus erant Duumviri, qui respondebant consulibus, aut si maui praetoribus, Centores, Aediles et Quaestores. Capuani prodebant arrogantiam, quod, cum ceteris in coloniis duumviri appellentur, hi se praetores appellari volebant. *contr. Rull. II, 34*. Plura de Republica coloniarum vid. apud SIGON. *de A. I. It. L. 2, c. 4*. Illud adhuc addam, Romanos in deducendis coloniis eo respexisse, ut essent propugnacula imperii contra incursum hostiles, et ut ad bella pecuniam militesque suppeditarent. A. V. 450 Albam colonia deducta in Aequos. Hi coloniam aegre patientes, velut arcem suis finibus impositam, summa vi expugnare adoriebantur. *LIV. X, 1*. Tempore belli Punici II, cum XII coloniae milites pecuniamque negarent, consules monebant: quae liberi parentibus deberent, ea illos Romanis debere, si vlla pietas, si memoria antiquae patriae esset. Reliquae coloniae ostendebant, milites ex formula paratos esse, quicquid aliud imperaret velletque populus Rom. enixe facturos. *LIV. XXVII, 11 sq.* Ex dictis intelligitur obnoxia coloniarum conditio.

§. XXII.

Differen- DIFFEREBANT coloniae ratione iurium, quod
 tiae colo- aliae erant ciuium Romanorum, aliae Latinae. *Illud agri-*
 niarum. *tabant*, scribit *LIV. XXXIX, 55*, uti colonia Aquileia deduce-

duceretur, nec satis constabat utrum Latinam, an civium Romanorum deduci placeret. Postremo Latinam potius coloniam deducendam patres censuerunt. Dissimilitudo quae utrasque inter se discreuit, docente SIGON. de A. I. I. L. 2, c. 3, in eo sita fuit, quod Romanae coloniae ius priuatum civium Romanorum, libertatis, connubiorum, patrium, legitimi domini, et testamentorum habuerunt; Latinae autem omnes expertes fuere ciuitatis, adeo ut ciues Rom. qui in colonias latinas proficiscerentur, Romanam ciuitatem amitterent. CIC. pro Caecin. c. 33. Ad ius vero suffragii et honorum quod attinet, se facile adduci dicit Sigonius, ut credat, neutrum eorum iurium colonis patuisse. Confidentius negat SPANH. O. R. Exerc. I, c. 9, p. 51, clara satis exstare ratus vetera monumenta, quae id liquidum reddant. Addendum censeo, Latinos qui in colonias Romanas adscripti sunt, idcirco iura aequalia cum ciuibus Rom. non consecutos. Ita enim LIV. XXXIV, 41: *Novum ius a Ferentinatibus tentatum, ut Latini, qui in coloniam Romanam nomina dedissent, ciues Romani essent.* Quod vero statim subiicitur: *Puteolos, Salernumque et Buventum adscripti coloni, qui nomina dederunt, cum ob id se pro ciuibus Romanis ferrent, senatus iudicauit non esse eos ciues Romanos,* illud itidem intelligendum arbitror de Latinis qui nomina dederunt, coloniae enim ipsae omnino fuerunt civium Romanorum, idque ex cap. 44 manifestum est. Colonias intra Italiam recenset VELL. PAT. I, 14, 15, et in legibus Gracchi inter perniciosissimas numerat II, 15 quod extra Italiam colonias posuit. Prima earum Carthago condita est. Etiam in prouinciis colonias civium Romanorum et Latii antiqui distinctae, et quot numero utriusque generis deductae fuerint enarrat PLIN. in Hist. Nat. L. III, c. 4 et 6, L. IV, c. 22, L. V, c. 4. Postremis reipublicae temporibus nullae fere nisi militares coloniae deductae sunt, ut veterani

praemium caperent laborum suorum. vid. SIGON. de A. I. I. III, 4. Coloniae iuris Italici non sunt huius loci.

§. XXIII.

Praefecturae.

PRAEFECTURAE ita dictae sunt, quod praefectos Roma accipiebant, qui eas administrarent ac ius dicerent, quod tamen non ita factum, ut omnium praefecturarum eadem esset conditio. Campani cum ad Annibalem defecissent, et armis superati in potestatem Romanorum rediissent, *habitari tantum tanquam urbem, Capuam, frequentarique placuit: corpus nullum civitatis, nec senatus, nec plebis concilium, nec magistratus esse: praefectum ad iura reddenda ab Roma quotannis missuros.* LIV. XXVI, 16. Hanc formulam praefecturae urbis Capuae allegans SIGON. de A. I. I. L. 2, c. 12 monet, doctrinam de praefecturis, ad Capuae normam aut exemplum dirigi uniuersam non debere, quia ea asperius multo est, quam ceterae solerent praefecturae, tractata. Et sane, dum ex CIC. pro Planc. c. 8 et 9, discimus, quam dicit praefecturam Atinatem simul municipium fuisse, intelligimus, idem oppidum et praefecturam esse potuisse, quatenus ei praefectus iurisdictionis causa mitteretur, et municipium, quatenus iure civitatis vteretur. Praeter praefectos qui ius dicturi essent, Roma missos, praefecturas habuisse consilium publicum, ordinem equestrem, magistratus e praefectura creatos, qui publicae curationi alicui praessent, ut aediles et quaestores, pluribus docet SIGON. l. c.

§. XXIV.

Ciuitates foederatae.

QVAE praeter commemoratas ciuitates aliae in Italia fuerunt magno numero, dictae sunt foederatae, quod cum populo Rom. alicuius quidem iuris societate deuinctae, in caeteris tamen liberae fuerunt, et senatum suum,

um, magistratum legesque suas habuerunt, adeo vt etiam exiliu causa in ciuitates foederatas commigrare ciuibus Romanis liceret, vt quae liberae essent. Paullatim tamen ad reuerentiam praestandam compulsi sunt, quod vnde coeperit, narrat LIV. XLII, i. L. Postumius Consul, iratus Praenestinis, quod cum eo priuatus, sacrificii in templo Fortunae faciendi causa, profectus esset, nihil in se honorifice, neque publice neque priuatim factum a Praenestinis esset; priusquam ab Roma proficisceretur litteras Praeneste misit, vt sibi magistratus obuiam exiret, locum publice pararet vbi diuenteretur, iumentaue cum exiret inde praesto essent. - - - Silentium nimis aut modestum aut timidum Praenestinarum, ius, velut probato exemplo, magistratibus fecit, grauiorum in dies talis generis imperiorum. Sic quoque inualuisse puto, quod dicit PROCVLVS in L. 7. §. 2. D. de Capt. et Postl. *Fiunt apud nos rei ex ciuitatibus foederatis, et in eos damnatos animaduertimus. Difficultates, quas hoc effatum facessiuit GROT. de I. B. ac P. I, 3, 21, 4 sqq. aliisque, euanescent omnes, modo verba JCI non de aliis ciuitatibus accipiamus, quam de quibus hic sermo est.*

§. XXV.

RESTANT fora et conciliabula, quorum vocabulo-
rum receptior significatus fuit, vt fora denotarent loca concilia-
in quibus ius diceretur, quod comprobant notissimae lo-
bula.
cutiones: forum indicare et forum agere. Conciliabula
autem erant loca, in quibus nundinae habebantur. De
ambitu cum latum esset ad populum a C. Poetilio, ea
rogatione nouorum maxime hominum ambitionem, qui
nundinas et conciliabula obire soliti erant, compressam cre-
debant. LIV. VII, 15. Plura dabit SIGON. cit. L. 2,
c. 15.

DATIO

DATIO CIVITATIS ROMANAE.

§. XXVI.

Datio ci-
uitatis an-
tiqua.

CIVITAS Romana dabatur recipiendo in commu-
nionem iuris cum ciuibus Romanis, quod fiebat nunc li-
beralius nunc difficilius, nunc plenius nunc restrictius.
Primis vrbis temporibus vtebantur ciuitatis datione taa-
quam medio augendi numerum ciuium, quod vehemen-
ter laudat *cic. pro Balb. c. 31* dicens: *Illud vero sine omni
dubitatione maxime nostrum fundauit imperium, et populi
Romani nomen auxit, quod princeps ille creator huius vrbis
Romulus, foedere Sabino docuit, etiam hostibus recipiendis
augeri ciuitatem oportere.* Ita autem recipiebantur, vt
ciuitatem vnam ex duabus facerent, regnum confocia-
rent, imperium omne conferrent Romam. *LIV. I, 13.*
Eodem modo post captam et incensam a Gallis vrbem,
in ciuitatem accepti, qui Veientium Capenatumque ac
Faliscorum per ea bella *transfugerant ad Romanos*, ager-
que iis nouis ciuibus assignatus. *LIV. IV, 4.* Atque hic
fuit modus antiquissimus dandi ciuitatem.

§. XXVII.

Progres-
sus.

LATINI, qui Romam caput Latio esse permise-
rant, vtebantur quidem iure, proxime ad ciuitatem Ro-
manam accedente, sed quod tamen idem non erat cum
iure ciuium Romanorum. Semper infesti Romanis cum
fuisent aemulatione imperii, tum vero contemptu vrbis
a Gallis incensae, ius ciuitatis, partem imperii ac magi-
stratum posebant. *FLOR. I, 14, 1.* Negat *SALMAS. in
not. ad h. l.* Latinos ciuitatem Romanam petiuisse, nec
enim pluris eam fecisse quam suam. Contrarium vero
vel ex eo patere arbitror, quod, cum deliberandum es-
set, quonam modo perpetua pace quieti obtineri pos-
sent

sent Latini, duo in consultationem venire ostendebat consul, vellentne faeuire in victos, an exemplo maiorum augere rem Romanam, victos in ciuitatem accipiendo? addens, firmissimum longe imperium esse, quo obediens gaudent. Apparet hinc, Latinos omnino cupiditate ciuitatis flagrasse, et cum senatus censeret pro merito cuiusque statuendum esse, *Lauinii ciuitas data. Aricini Nomentanique et Pedani eodem iure quo Lauinii in ciuitatem accepti. Tusculanis seruata ciuitas quam habebant.* LIV. VIII, 14. Quale autem ius ciuitatis nacti sint, docet ID. c. 17. Eodem anno census actus, nouique ciues censi: tribus propter eos additae Metia et Scaptia: censores addiderunt Publil. Philo, Sp. Postumius. Data igitur his est cum suffragii latione ciuitas. Aliis honoris causa ciuitas sine suffragio data. c. 14 ib. Atque hinc perspicimus progressus datae ciuitatis.

§. XXVIII.

EXARDESCEBANT tandem omnium Latinorum Ita- Bellum
lorumque animi ad optimum ius ciuium Romanorum sociale.
consequendum, eorumque causa, iudice VELL. PAT. II,
5, erat iustissima, petebant enim eam ciuitatem, cuius
imperium armis tuebantur, quae per eos in id ipsum per-
uenerat fastigium, per quod homines eiusdem et gentis
et sanguinis, vt externos alienosque fastidire posset. In
hanc spem cum a Fulu. Flacco, C. Graccho, et inprimis
a Lilio Druso erecti essent, hic autem, antequam illam
de ciuitate legem perferret, domi suae, incertum a quo,
necatus esset, irarum pleni aduersus populum Rom. con-
spirabant, Latium omne atque Picenum, Etruria omnis
atque Campania, postremo Italia contra urbem confur-
gebant. Primum fuit belli in monte Albano consilium;
vt festo die Latinarum Iulius Caesar et Martius Philippus
Coss. inter sacra et aras immolarentur. Postquam id ne-
fas

F

fas

fas prodicione discussum est, Asculo furor omnis erupit, trucidatis qui tum aderant ab vrbe legatis. Inde iam passim ab omni Italiae parte signa cecinerunt. FLORVS III, 18. Tam varia atque atrox fortuna Italici belli fuit, vt per biennium continuum duo Romani consules ab hostibus occiderentur, exercitus populi Rom. multis in locis funderentur, vtque ad saga iretur, diuque in eo habitu maneretur. Id bellum amplius trecenta millia iuuentutis Italiae abstulit. VELL. PAT. II, 15, 16.

§. XXIX.

Ciuitas
Italiae
data.

DVRANTE adhuc bello, a L. Jul. Caesare, P. Rutillii in consularu collega, vid. SPANH. O. R. Exercit. I, c. 10, p. 59. ferebatur lex, vt qui populi ad eam diem in fide mansissent, ciues Romani essent, quae est celebratissima illa lex Iulia, de ciuitate cum sociis et Latinis communicanda. Confecto tandem bello, beneficium legis Iuliae, annitente Cn. Pompeio Strabone consule, amplificatum, et vniuersis Italis ciuitas data, qua de re dicitur in LIVII Epit. lib. 80. *Italiciis populis a senatu ciuitas data est, iis nempe, qui soli inter Italos nondum arma deposuerant, Lucanis ac Samnitibus. Qua lege autem ciuitas data sit, memoriae prodidit VELL. PAT. II, 20. Cum ita ciuitas Italiae data esset, vt in octo tribus contribuerentur noui ciues, ne potentia eorum et multitudo, veterum ciuium dignitatem frangeret, plusque possent recepti in beneficium, quam auctores beneficii; Cinna in omnibus tribus eos se distributurum pollicitus est. Tentauerat id iam ante P. Sulpicius, tribunus pl. de quo legimus in LIVII Epit. lib. 87 pernitiosas leges promulgasse, vt noui ciues distribuerentur in tribus. Addit SPANH. l. c. p. 60 distributionem illam, etsi repugnantibus acerrime antiquis ciuibus, ne noui ciues sibi suffragiorum numero aequarentur, tandem obtinuisse. De coloniis, praefecturis, oppidis foederatis, foris et conciliabulis,*

lis, quanquam vix dubitari potest quin, cum vniuersi Italiae populi ciuitate Romana donati sunt, simul cum ipsis communicata sit, tamen id sigillatim confirmare non praetermisit SIGON. *de A. I. I. L. III, 13.*

§. XXX.

GALLIA, quia ab Italia semper fuerat segregata, et, Galliae quomodo exterae regiones scelerent, gubernata, nec lege data. Julia, nec lege Pompeia beneficii iuris ciuitatis particeps facta erat, quod posterius Sigonio affirmanti non concedendum esse, curate euincit SPANH. *O. R. Ex. I, c. II, vbi*, praemisso testimonio Strabonis, post Italos in ius ciuitatis acceptos, placuisse eodem honore dignari Gallos Cisalpinos ac Venetos, omnibusque Itolorum et Romanorum nomen tribuere, de ciuitate Gallis data ita statuendum esse docet. Gallia Cisalpina diuidebatur in Cispadanam et Transpadanam. Ex his Cispadana, post Romanam ciuitatem toti Italiae impertitam, itidem mox ciuitate cum iure suffragii donata, an vero id lege Pompeia sit factum, non licet hodie statuere. Transpadanis autem ius tantum Latii concessit Pompeius Strabo, iique demum a Iul. Caesare dictatoratore in ciuitatem, quam frustra vnus e duobus censoribus antea voluerat iis impertiri, sunt recepti. Probationes vid. l. c.

§. XXXI.

EXTRA Italiam ciuitas primo singulis quibusdam da-Extra Ita-
ta est, ob merita in populum Rom. et ad eam rem iussu liam data.
populi opus erat. Sicalus quidam, nomine Mutinis, quod
cum equitatu suo ad Romanos transferat, *ciuis Romanus*
factus, rogatione ab tribuno plebis, ex auctoritate patrum ad
plebem lata LIV. XXVII, 5. Postea leges hanc in rem ita fer-
ri coeperunt, vt in antecessum potestas fieret ciuitate do-
nandi. Lege Apuleia Saturninus C. Mario tulerat: *vt in*
F 2 *singu-*

singulas colonias ternos eius Romanos facere possēt, cic. pro Balb. c. 21, et lege, quam L. Gellius, Cn. Cornelius ex senatus sententia tulerunt, sanctum est, vt ciues Romani sint ii, quos Cn. Pompeius de consilii sententia sigillatim ciuitate donauerit. ib. c. 8. Sumserunt sibi id imprimis duces bellici, quippe quibus ius dandi ciuitatem potissimum decerni solebat, vt ciuitate donarent, non solum singulos, qui sua virtute rempublicam defendissent, sed et vniuersos quosdam hoc praemio afficerent. Ita P. Crassus cohortes duas vniuersas Camertium, et Heraclensium legionem ciuitate donasse dicitur Orat. cit. c. 22. vbi praeter alia exempla etiam commemoratur, Cn. Pompeium et Mamertinos obuios, et quosdam Vticenses, et Saguntinos fabros ciuitate donasse. Postea Iul. Caesar Gaditanis vniuersis ciuitatem dedit, quam dein populus ratam esse iussit. DIO CASS. L. 41, p. 164. Quod semel priuato ausu facere coeperat, id postea rerum potitus, quasi iure sibi competente et publice agnito, fecit. Demetrio Megae, Siculo, Dolabella Ciceronis rogatu ciuitatem a Caesare impetrauit: alii plane hoc Caesaris beneficium vendiderunt, vt propterea tabulam, in qua nomina ciuitate donatorum incisa essent, reuelli iuberet. cic. ad Fam. XIII, 36. Caesare interemto, quasi ex eius commentariis ciuitas data non solum singulis, sed nationibus et prouinciis vniuersis a mortuo. Philipp. I, 10, auctore M. Antonio collega Caesaris in consulatu, qui, cum concordiae causa placuisset vt acta Caesaris conseruarentur, quae destitatis suis inferuebant, tanquam leges Caesaris proferebat et figebat. De eo scribit cic. ad Attic. XIV, 12. Ecce Antonius accepta grandi pecunia, fixit legem a Dictatore comitiis latam, qua Siculi ciues Romani: cuius rei, viuo illo, mentio nulla, vnde perspicimus, extremis reipublicae temporibus largitionem ciuitatis plane effuse fieri coeptam. vid. pluribus SPANH. Orb. Rom. Exerc. I,

c. 13 et 14.

* * *

PRAENOBILISSIMO DOMINO
RESPONDENTI
AMICO SVO SVAVISSIMO

S. P. D.

PRAESES.

Ex quo tempore iuris Romani doctrina in Occidente instaurata est, non eadem ratione praeceptis eius illustrandis et explicandis operam nauarunt, qui in illud commentati sunt, unde distinguuntur diuersae Ictorum scholae. Irneriani breuia conscripserunt scholia: Accursiani prolixiores ediderunt glossas: Bartolus disputationes dialecticas in iurisprudentiam inuexit, et quaestiones proponendo, subtiliterque distinguendo, calumniae forensi fores aperuit. Alciatus litteras elegantiores, historiam et antiquitates in subsidium vocauit, et hoc instituto occasionem dedit, ut Humanistae appellarentur, qui eius vestigiis insisterent, in oppositione ad Realistas, qui ad quaestiones, in foro emergentes, omnem iura tractandi rationem restringerent.

Si

Si qui hodie supersunt Realistarum principis imbuti, illis parum forte probabitur haec dissertatio, reprehendent enim, nihil in ea contineri quod ad forensam causarum disceptationem, ad persecutionem iuris in iudicio momentum habeat, sed non est cur magnopere commoueamur. Demus sane Realistis, ICto in id esse enitendum, ut iustum ab iniusto discernendi, leges ad facta applicandi, iudicia exercendi, calumniantium iniquitates per legitimos tramites expellendi, facultate instructus sit; allaboremus nos ipsi, ut hos habitus consequamur, sed non negligamus ideo historiae et antiquitatum adminicula, quibus ad ius receptum penitus intelligendum subleuamur. Sed de his satis. Iam ut TE quoque compellem, PRAENOBILISSIME DOMINE RESPONDENS, laudo omnino quod curriculum Academicum non sine specimine publico emetiendum duxisti, quod honesta ardes cupiditate inmotescendi, et aditum ad Patronorum fauorem colligendum TIBI facilitandi. Apprecor prosperos successus, et fructus laetissimos, quibus Themis cultores suos beat: me vero ut amare pergas etiam atque etiam a TE peto. Scrib. Helmstadii die XX Mart. MDCCLXVI.

☆☆☆

ULB Halle

005 350 883

3

DISPUTATIO IURIDICA
DE
IVRE PUBLICO
ORBIS ROMANI
SVB LIBERTATE

QVAM
ILLVSTRIS IVRECONSULTORVM ORDINIS
CONSENSV
PRAESIDE
D. CAROLO ANTONIO KEVFFEL

IN IVLEO MAIORI
A. D. XXII MARTII MDCCLXVI
PVLICAE DEFENDET
ANASTASIVS SIGISMVNDVS CVNO
BRVNSVICENSIS
LL. CVLTOR ATQVE SOCIET. TEVT. DVG.
COLLEGA ORDINARIVS.

HELMSTADII
TVPIVS VIDVAE B. PAVL. DIET. SCHNORRII,
ACAD. TVPOGR.

~~8,246.~~ 10
233
1766,3